

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacțiunii „ Foia Diecezană ”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrațiunii „ TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ ” în Caransebeș.	Prețul inserțiunilor:
Pe un an 160 Lei		Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei.
Pe jumătate de an 80 „		
Pe un pătrar de an 40 „		
Un număr 3 Lei.		
Pentru străinătate pe un an 260 Lei.		

Pro Memoria.

Săptămâna trecută, în orașul de reședință al metropoliei noastre, s'a stins încă unul din generația vechilor luptători în ogorul Domnului.

Cel care a adormit în Domnul, regretat de toți, cari l-au cunoscut, este septuagenarul fost profesor al Academiei noastre teologice și protopresbiter al Belințului, *Gherasim Sârbu*.

Prin moartea lui *Gherasim Sârbu*, se rărește încă cu unul rândul acelora, pentru cari păstrarea neștirbită a legii strămoșești, a fost crezul unei vieți de neprecupețit apostolat.

Dotat cu un puternic simț de perspicacitate, de înțelegere a sensului vremii pe care a trăit-o, de deplină înțelegere a menirii sale, ca slujitor al altarului, a adus un real serviciu bisericii sale străbune.

Cunoscător adânc al tainelor sufletului omenesc, avea întotdeauna câte un cuvânt de mângăere pentru toți. Cei cari l-au cunoscut mai deaproape, n'au putut decât să-l iubească, pe cel care a știut să fie adevărat părinte sufletesc la toți.

Pentru realul serviciu adus bisericii, pe care cu devotament a slujit-o întreaga sa viață, a fost decorat cu Răsplata muncii pentru biserică cl. I și Coroana României în grad de ofițer.

... La prohodul regretatului protopop, oficiat de mai mulți preoți în sobor, cu deosebită solemnitate în biserica sf. Mitropolii din Sibiu, a ținut să ia parte și I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, aducând prin aceasta salutul de doliu

și recunoștința neperitoarelor merite pe cari și le-a câștigat înaintea întregii mitropolii.

La doliul familiei regretatului protopop, fost profesor, s'a asociat și rectorul Academiei noastre teologice *Dr. Petru Barbu*, împreună cu întreg corpul profesoral, prin o telegramă de condolare, și prin puținele rânduri de mai sus, ne asociăm și noi, rugând pe bunul Dumnezeu să l așeze în rândul celor dreți ai Săi.

Iacob Crețlu.

La trecutul diecezei Caransebeșului.

De: **Dr. Ștefan Pop**

(Continuare)

Am menționat mai sus, că episcopul Daniil numit cum am văzut și „*Andrei Panoneanul*”, a fost învățacul vestiților dascăli: Petriți și Ligaridi și așa e ușor de a înțelege, că Daniil, adecă traducătorul ori că compilatorul *Pravilii mari*, e om de carte. El în modestia sa de călugăr, declină însă dela sine cu toată țaria acest calificativ ornant! Serie curiosul auctor, în prefața operei: „... și eu, mai micul, prostul și plecatul praj (praf) de supt picioarele cinstite ale sfinției tale (O sfințe creștete!), (adecă înălțime mare, înțelege pe mitropolitul Ștefan) ... a prepune aceasta *îndreptare de lege* despre limba Elinească, pre limba proastă românească, nu doară din nevrednicia prostimei mele, sau dintr'o învățătură învățat, fără numai cât m'am ispitit a linge pre din afară puțineală gramatică și sintaxisul, ci cu toată mințea, înțelepția, arătarea, spunerea și îndreptarea a Curiosului întru ieromonahi Chir Ignatie Petriți și a lui Panteleimon Ligaridia, dascăli desevășiți, amândoi dela His, vestiți și foarte iscusiți întru toată Dumnezeiasca scriptură”.

„Drept accia (O sfinte vârhule) (= vârhule, înălțatule,) pentru multul har de cucerie a nedăstoiniciei mele, carele am cătră Sfinția ta (Măcar de nu sunt copti strugurii vieții mele) primește truda și osteneala ca unui nedăstoinic, primește acest dar mic, cu multa proastă a mea minte necuprins...“

Ci sunt și bărbați competenți, cari contestă, că Daniil Panoneanul ar fi stăpân deplin pe limba din care „prepune“, pe limba sa maternă!

Domnul prof. de drept din București Ioan Peretz, scrie, că Daniil nu a cunoscut valoarea precisă a cuvintelor elinești.³¹⁾

Nu aş putea încheia scrisul de față referitor de „proin Daniil Panoneanul“, fără de a zăbovi puțin și asupra dascălului și colaboratorului său literar, cu atât mai vărios nu, cu cât acest învățător și învățat Ligaridi la rândul său, pelângăce că va înprima ceva din vederile sale personale Pravilei de Târgoviște, eficace în parte până în zilele noastre la judecățile bisericești, mai are și o atingere încă nelămurită deplin cu biserica noastră și în fine era prieten bun cu deslăudatul Milescu;³²⁾ care cum am văzut mai la deal, în vremea aceea obscură ne-a făcut atâta cinste în Apusul-luminat. Ba cum îndată vom arăta, în cele din urmă a ajuns a fi omul cel din scurt al Țarului rusesc.

După cât azi se poate urmări, primul doctor în teologie și preste tot primul doctor la noi români, e compatriotul renegat de douăori Gheorghe Buitul, iezuit din Caransebeș, carele a studiat la Roma și în 1636 a tipărit un catehism cu litere latine în Pojon. Îl avem numai în ediția a II din Sâmbăta mare 1696.³³⁾ A repausat tare de tiner în Roma. A fost de naștere din aritul Caransebeșului; a preoțit și dascălit puțin timp în Caransebeș.

Alt doctor de teologie și filozofie mai vechi cunoscut la noi e grecul românizat Pantelimon (în călugărism Paisie) Ligaridi și prea se poate, că și stolnicul vestit Constantin

31) Dr. Felician *Bian*. Dreptul Canonic Oriental, vol. I. Logoj 1929, pag. 25.

32) *Pascu*, o. c. 91.

33) Catehismul din 1696 l-am descris în foaia „Unirea“ Blaj, Nr. 73 ex 1913. Di *Bian* susține, că Catehismul din Cluj 1703, închinat de teologul iezuit Ladislau Baranyi, mitropolitului Atanasie din Belgrad, e a treia ediția a lui Buitul? Despre Buitul se va vorbi mai jos în un capitol aparte. Di *Iorga* a dat de el în 1904. Pesty Frigyes îl indică pentru prima dată. Pomenesc de el și alți unguri; apoi și românii îl descriu lapidar. Prof. ungur Dr. *Bitay* Árpád, a întregit descoperirile și a conferențat „per longum et latum“ în 1928 în Severin, al palatul Bibicescu.

Cantacuzino, unchiul lui Brâncoveanul și sfătuitorul lui în toate.

Ligaridi în colegiul sf. Atanasie din Roma, a fost discipolul vestitului unionist și savant Leo Allatius. Ambii, ei în una cu Petriți, sunt de obârșie din insula Hios.

S'a arătat, că Petriți și Ligaridi au ostenit și ajutat pe deaîntregul lui Daniil la traducerea din grecește a Pravilii mari. Ligaridi era duhovnicul lui Matei Basarab și predicatorul curții sale, cum dincolo de Milcov la Vasile Lupu făcea slujbele acestea învățatul arhim. Meletie Sirugul, logofetul patriarhal din Constantinopol, așezat apoi de Vasile Lupu episcop la Brăila (Proilava).

Dupăce mândrul Domn V. Lupu în 1655 fu gonit dela tron, Ligaridi e poftit de noul Domnitor ca profesor în Iași la colegiul domnesc Vasilian. Mai apoi e invitat la Moscva cu demnitatea de mitropolit al Gazei (Palestina).

(Urmează)

Din trecutul nostru.

de: Dr. Dimitrie Cioloca.

Continui cu tipărirea predicelor cuprinse în mănunchiul de predici ce a aparținut cândva neuitatului protopresbiter Ioan Tomiciu, acest zelos cuvântător, care cu dulceața graiului și științei sale teologice și cu cunoștințe remarcabile de sf. Scriptură, a desfătat și educat generații întregi din orașul Caransebeș și din protopresbiteratul central.

Cuvântările aflătoare în posesiunea mea au fost rostite — unele chiar repetate — în timpul dela 1805 până la 1837.

La înșirarea lor nu voiu ținea cont de succedarea lor cronologică, ci de succesiunea Duminecilor și sărbătorilor din anul bisericesc, și anume, voiu căuta, să le tipăresc, după putință, tot în preajma zilei corespunzătoare celeia în care s'a ținut acum 100 și atâția ani, pentruca eventual să poată fi utilizate de cătră preoții noștri de astăzi. Având însă în vedere anumite dificultăți, ca: estensiunea mare din ele, lipsa de spațiu în foaie, etc., prevăd că nu voiu putea împlini cu precizie acest postulat al unei editări îngrijite, cum aş dori-o.

Cuvântările protopresbiterului Ioan Tomiciu se caracterizează prin idei profund religioase, bogăție de citate din sf. Scriptură a Vechiului și Noului Testament și prin un simț deosebit de aplicare practică, iar în ce privește forma, prin observarea strictă a tuturor regulelor omi-

letice, până și în privința estensiunii, care după obiceiul de atunci și până nu demult reclama maximul, — pentru lumea nervoasă de azi de multe ori obositor, — de aproape o oră.

De astădată redăm cuvântarea rostită

„In Caransebeș: la Dumineca Vameș. și Faris. 1807“.

„Zic voao că sau pogorît
acesta mai îndreptat la casa sa,
decât acela“.

Luc. cap. 18. s(ii) 14.

Cine sar fi putut nădăi, che mântuitorul nostru la Sfârșitul Evangheliei de astăzi, așa încheiere va face: adevă că che Vameșul ca un Drept, iară farisăul ca un Lăpădat din besearică sau dus. Atâtea fapte bune a Farisăului, Rugăciunile lui, Posturile lui, și Zacinele lui ne indeamnă a Nădăjdui tot binele de dânsul. Inșă numai o Răotătea ce avea spre sine: adevă Mândria, strică toate cele lalte fapte bune, numai singur aceasta îl face pre El netreabnic, osândit și dela Dumnezău lăpădat.

Dar, nu trăbue se ne mirem de aceasta, checi Mândria și Inalta de sine gândire iastă destul spre această Nenorocire. Unde iastă Mândrie, acolo fapte bune Creștinești nu poate se fie. Și unde iastă Mândrie, acolo și Darul lui Dumnezău nu lucrează, pentru che Mândria I. iastă vrăjmașă și împotivitoare faptelor Creștinești, și II. Mândria iastă vrăjmașă și împotivitoare Darului lui Dumnezău, aceasta mă voi sărgui astăzi a adevără.

Intăia parte.

Mândria iastă Izvorul tuturor Răotăților, și Otrava tuturor Bunăteților. Și ca se nu lungim Cuvântul, voi grăi numai de câteva lucruri, și mai întâi voi face începutul de Credință, ca dela Izvorul cel mai întâi a Creștinătăței, ca Creștinul cu toată aplecaciunea fără de toată Cercarea seș supună Minte sa Credinței și Scripturilor Dumnezăești, dar cum va putea Crede așa, acela care iastă umflat de Mândrie și de înalta Gândire, când lui nici nui vine în gând, che nu face bine? Credința și Umilința sânt una cu alta așa strâns împreunate. Credința în Inima omului nu poate rămânea dacă nu se va fi sălășluit umilința, întrânsa mai înainte de Credință. Aceasta chiar au dat Hristos jidovilor a cunoaște. In loc de a zice lor, che ei nu vreu întrânsul se Creadă, le-au zis, și mai chiar, che de aceeaia nu pot Crede întrânsul, che sânt fără dă umilință, și cuprinși de Mândrie, zicândule: Cum veți putea Crede, mărire unul dela altul luând. Ioan: 5, 44, che sântei plini de Mândrie și de Mărire, și prea înalta gândire cu totul vau cuprins.

Și adevărat iastă, che toate Eresurile și rătăcirile care în toate vremile au necinstit Besearica lui Hristos, din Mândrie ar Izvorât, checi Ereticii și Bărfitorii Besearicii mai voesc a lăsa Credința, de cât asă apleca și asă întoarce dela oare care Scoatință ce au pus odată în Gândul lor. Uitațivă, zice un Sfânt părinte, uitațivă în toată Lumea, și veți vede în toate locurile de tot felul de Ceate, carii unul pre altul ca Șerpii se mușcă. Dar știți che toate acestea dintr'o Mumă se Nasc, adevă din Mândrie, toate

urăciunile, și toate dejghinerile din Mândrie sar născut: Și când vedem și în zioa de astăzi, che uni oameni vreu asupra Rânduiei Dumnezăești să se plângă, toți aceea sânt Mândri farisei, și cu totul de sine Cuprinși; carii își închipuesc a fi mai cu Minte de cât alți, și au Inimă și îndreznire slobod a răspunde împotriva celor ce Cred.

Mândria nu micșorează numai Credința, ci încă și toate facerile de bine le necinstează, Cine stinge Blândeățele, și umflă pofta spre răsplătire, de cât Mândria; zice Prorocul David Psalm 143 stih 6. Atingete de Munți și vor fumăga. Atingete de așa oameni măreți numai din departe: che îndată va Eși din Gura lor Scânteii și Pară de Mânie și de răsplătire; apucă pre așa om numai cu un Cuvânt de Partea lui cea slabă, și vei vedea che el se va ținea până la Inimă rănit, pentru che Mândria îi mărește lucrul cel mai mic, cu o sută de ori atâte. Că gândeaște întru sine: așa om eu, în așa Stare, și în așa vrednicie, apoi să mă las eu la așa rușine; Eu nu nu las aceasta jos, vreu sem răsplătesc Cinstea mea.

Așa grăiaște mândrul, și intralt chip nici poate grăi, încât Mândria din El grăiaște, pentru aceeaia nepăsarea, ne aplecaciunea, ne omenia și toată urăciunea până la moarte în sine le hrănește, și după moarte cu sine în groapă le duce.

Cine face pre oameni nemilostivi și împietriți la Inimă cătră cei Săraci și dosădiți? Au nu Mândria? Cel mândru nu se îndură la cel sărac nici cu o căutătură dulce să se uite, pentru chei plin de iubirea de sine, și gândeaște că toată Lumea cu toată Norocirea ei, numai pentru dânsul e făcută, și cele din lume sânt toate pentru el lăsate, ca sel slujească, să isă roage, și sel Mărească. Cei săraci isă pare che sânt făcuți dintralt Lut mai netrăbuit decât El, și sânt născuți numai spre rolie și spre năcaz.

(Urmează)

Cuvântare despre darea bisericească.

„Și Moisi porunci să se facă strigare mare prin toată tabăra zicând: Nimenea, bărbat sau femeie, să nu mai facă lucruri spre dăruirea sanctuarului. Așa opri ei poporul de a mai aduce. Căci materiile aduse erau de ajuns pentru a face tot lucrul acela și încă mai rămânea“. Exodul, c. 36 v. 6—7.

Iubiți credincioși!

Mărturia, că poporul aducea pentru biserică daruri mai multe decât era de lipsă, este din o vreme depărtată, din o vreme a credinței, când oamenii pentru nici o comoară din lumea aceasta, nu ar fi rupt legătura sfântă cu Dumnezeu. Dar, vremea a trecut repede și oamenii și timpurile s'au schimbat, în așa fel, încât nu poți produce mai sigur și mai ușor supărare azi, decât amintind creștinilor datoria lor sfântă de a ajuta biserica cu dăruirile lor.

Știu prea bine că ve-ți răspunde chemărei mele părintești de a ajuta sf. biserică cu cuvân-

tele, vrednice de tot crezământul, „Nu putem ajuta sf. biserică, fiindcă suntem lipsiți și noi“.

Adevărat, că au venit preste noi vremuri grele, dar eu îmi aduc aminte, că și în vremuri bune și de belșug sf. biserică a fost ultima în șirul săracilor pe care ia-ți miluit cu darurile voastre. Mă sfiesc azi să vă mai spun întâmplări din viața oamenilor, cari arată clar, că orice vremuri grele ar trece peste oameni ei tot ar putea să ajute cu puținul lor sf. biserică, fiindcă unul dintre cei mai bogați credincioși ai comunei noastre, a declarat că el nu mai crede în nici o poveste, oricât ar fi de frumoasă și pilduitoare, ci numai în adevărul curat.

De aceia iubiții mei, să rămânem deci pe poteaca zilelor de azi și să nu ne mai întoarcem cu fața înspre trecut, deși trecutul este plin cu învățăminte folositoare pentru noi.

A ajuta biserica este o chestie de cinste pentru un neam. Orice haină ar purta cineva, orice rang ar avea, ori la ce bogății ar fi stăpân, orice cult, orice puternic ar fi, dator este să nu micșoreze cinstea acestui neam, ci dincontra să o mărească și să o păstreze.

Putem crede, că părinții noștri au fost oameni neluminați și greșiți, atunci când și-au ridicat biserici cum au putut și cum s'au priceput și le-au păstrat pentru noi, urmașii lor.

Dar nu este poveste, ci adevăr curat, că cine cinsteste părinții nu poate să facă deosebire între însușirile lor luminoase și umbroase, ci ei trebuiesc cinstiți pe dea întregul așa cum au fost.

Dacă noi cei de azi am crede, că nu mai avem lipsă de biserici, atunci să le cinstim măcar ca niște monumente istorice, ca niște locuri unde au petrecut părinții noștri cu drag.

Iată primul argument, argumentul cinstei, care dacă nu ne convinge, ne silește să fim cu grije deosebită față de biserica noastră, fiindcă har Domnului la masa unde se hotărăște soarta poporului și cinstea unui neam, mai înseamnă mult; popoarelor și după cinstea lor li se face dreptate. Și ca să nu mă urc mai sus cu vorba și să rămân aici pe pământ, citez să invoc și argumentul necesității bisericii.

Turnul bisericii cu crucea lui, care strălucește în bătaia soarelui tot mai spune și el ceva nu numai acelor, cari din leagăn au învățat să fie credincioși, ci și acelor luminați sau neluminați cari dela botez ori dela cununie nu au mai prea deschis ușile sf. biserici. Crucea sf. biserici, dacă nu a putut să însufle oamenilor iubire, dar frică le-a inspirat de multeori.

Ar trebui să fim îngeri, nu oameni, ca să putem celi în sufletele oamenilor și să arătăm

câte gânduri și câte fapte negre a stins crucea în inimile oamenilor.

Azi nu pot spune exemple și întâmplări adevărate, cari v'ar arăta clar ce putere mare este biserica pentru sufletele oamenilor, fiindcă nu vreau să supăr pe credinciosul nostru, care crede numai în adevărul pipăibil.

Nu cred să poată exista un suflet de om, oricât ar fi de rătăcit, de întunecat sau plin de mândrie, care să poată spune că nu avem lipsă de biserică.

Iată numai două argumente din cele multe, cari ne spun că trebuie să ne îngrijim de biserica noastră și să o dăruim și măcar cu un singur ban, fie că ținem la dânsa din cinste sau din necesitate.

Domnul nostru Iisus Christos ne-a învățat, că cine vrea să se mântuiască trebuie să intre în staulul sfânt care este biserica, și că această biserică nu se teme de puterile iadului și dânsa este sfântă și vecinică.

Dar nu este modă nouă să te lupți cu biserica, sau să o disprețuiești pe dânsa, fiindcă în toate vremurile s'au găsit oameni, cari au crezut de bine să-și măsoare puterile mărginite și slabe cu eternitatea și cu puterea absolută. Și nici în acest punct nu voiesc să mă bazez pe trecut, ci mă sprijinesc pe prezentul cel mai proaspăt. Cine vrea să dărâme biserica lui Christos, pentru care a murit pe cruce cu chinuri grozave, nu are decât să încerce și se va convinge singur, că și-a irosit toate puterile zădarnic. Biserica lui Christos va exista, fie ca zidire artistică, fie ca o zidire modestă de sat, fie ca colibă sau chiar ca ruină, dar în orice formă, arătând cinstea unui neam, dânsa va exista în ciuda tuturor luminaților și neluminaților, în ciuda tuturor acelor oameni cari conștienți sau inconștienți sunt reprezentanții iadului, cel mai mare dușman al bisericii lui Christos.

Iubiții mei credincioși!

Voi știți așa de bine, că este adevărat și nu este poveste culeasă de prin cărți sau din gurile oamenilor, că acolo unde este primejdia mai mare, este și Dumnezeu mai aproape.

În vremurile aceste grele cu cari vă apărați așa de bine contra datoriei de a ajuta sfânta biserică cu sfrmiturile averilor voastre, s'a întâmplat totuși minunea, că o biată bătrână săracă și bolnavă și părăsită, a donat sfintei noastre biserici suma boierească de 10.000 Lei. Din o colibă mică și gârbovă ca și stăpâna ei, a răsarit ajutor pe seama bisericii noastre.

Cu adevărat s'au împlinit vorbele apostolului Pavel „cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu,

ca să rușineze pe cele tari și cele proaste și cele disprețuite ale lumii a ales Dumnezeu și cele ce nu sunt, ca să desființeze pe cele ce sunt." (I. Corinteni c. I. v. 28)

Cred și mărturisesc, că această faptă este un semn, este o arătare, care ne spune că în orice vremuri grele am trăi, datori suntem fieștecare ca în măsura puterilor sale, să ajutăm sf. biserică și să ne gândim bine când creдем că prin un șirag de vorbe potrivite cu timpul, dar nu cu sufletul, putem să dăm biserică la o parte ca apoi cu atât mai vârtos să ne cheltuim avutul nostru pentru plăceri trupești neîngăduite și păgubitoare. De când e lumea, apa curge dela deal la vale și nu invers, așa și noi să nu o luăm din jos în sus, ci de sus în jos. Să pornim dela sf. biserică a strămoșilor și a noastră și să vedem câtă dragoste, câtă alipire avem față de dânsa și atunci vom pricepe foarte bine necazurile și strămtorile noastre, căci zice iarăși apostolul Pavel: „Necaz și strămtoare preste tot sufletul omului ce lucrează rău, al Judeului mai întâi și al Elenului; Dar mărire și onoare și pace tot celui ce face binele Judeului mai întâi și Elenului, că la Dumnezeu nu este căutare la față" (Romani 2 v. 9—11).

Pe adevărul pipăibil mă bazez atunci, când vă rog și mă cuceresc voauă iubiți credincioși, ca mergând pe la casele voastre să vă gândiți în ce legătură strânsă stă viața voastră cu sf. biserică. Căutați ce a-ți muncit, ce a-ți făcut, ce a-ți dobândit, ce bucurii și ce dureri, ce ranguri, ce măriri aveți și unde a-ți ajuns cu ajutorul și învățăturile bisericei, sau fără ele și atunci fieștecare dintre voi să vă faceți socoteala omenescă, este Dumnezeu, trebuie să iubim biserica sau ba?

Oh iubiții mei, deschidevă-ți ochii și vedeți că adevărat deosebite sunt puterile, cari țin litul de iarbă în sus cu căpătâiul cătră soare, și cari poartă soarele, luna și stelele, cari mișcă și pun la cale întâmplările din colibă și palat, dar toate aceste puteri sunt minunate și au acelaș isvor, pe Dumnezeul nostru și al părinților noștri.

Și nu uitați că această biserică pe cari voi încercați cu „înțelepciunea lumii acesteia, care e nebunie înaintea lui Dumnezeu", să o uitați, să o ocoliți, să o lăsați prada vremurilor și oamenilor, este casa lui Dumnezeu. Amin.

Dr. Ștefan Cioroianu
protopop ort. rom.

Religia și Istoria.

De: Prof. C. Rudnean.

„Dintre toate obiectele de învățământ, religia și istoria oferă cele mai numeroase prilejuri de a acționa în sens educativ asupra generațiilor tinere“.

Aceste sunt cuvintele unui bun propovăduitor de cuvânt sfânt și de cunoscător al trecutului. Ce poate fi mai înălțător pentru om, decât cunoașterea vieții din toate punctele de vedere a atâtor generații de oameni? Cum putem mai bine acționa în sens moral educativ, dacă nu știm sentimentele, piositatea și viața religioasă a strămoșilor noștri? Numai studiul religiei ne poate da contactul infinitului, ne descopere minunata revelație a Ființei Supreme.

Religia acționează direct asupra sufletului omenesc, ea ne arată tainele universului, ne lămurește puterea divină a Creatorului, ne descoperă drumul spiritualului și ne întărește convingerea că toate popoarele în toate timpurile au avut religie.

Istoria ne dovedește în mod pipăibil înaltreaga desfășurare a neamului omenesc — aduce diferite argumente de diferite ordine și confirmă a ceea ce spusele religiei — ea este înălțătoarea vieții — luminătoarea căraților, îndrumătoarea tuturor... ea ne arată cultura și civilizația umanității...

Și nu-i un fapt atât de disprețuit pe care-l scot la iveală cercetătorii istoriei bizantine, că istoriografia bizantină își datorește apariția tocmai formelor, gândurilor religioase în care au fost scrise primele încercări de istorie.

Tot așa la noi la Români, primele anale s'au păstrat la mănăstirea Bistrița și Putna.

Și dacă am face o comparație între marii scriitori bizantini din sec. al VI-lea: Procopios, Agathias, Menander și aceia cari apar mai târziu Psellos, Cinnamos, Nicélas, — cu istoricii din Apus latini, cu contemporanii lor, atunci neapărat vedem superioritatea celor din Orient. Grecii stau pe un pedestal de cultură superioară, cu toată sfortărea ce-o fac unii scriitori din Occident să dovedească contrariul. Grecii sunt superiori prin inteligența politică, fineța psihologică și prin puterea compoziției. Talentul stilului e sublim, dealtfel această influență superioară Bizanțul a moștenit-o atât prin cultura greco-romană, cât și ideea religioasă creștină.

Ideea religioasă a fost adânc infiltrată în societatea din Răsărit, religia creștină devenind religie de Stat — Biserica a fost strâns legată de viața publică și privată a Bizanțului. Carac-

terul bizantin *mistic* și *pios* a atras toate sufletele adânci impresionabile spre o viață nouă, astfel a luat naștere *ascetismul*, trăirea vieții în mănăstiri, în rugăciune și post. Din Răsărit au eșit o pleiadă de oameni sfinți și plini de știință: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazians, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Atanasie etc. Tot atâtea glorii și-au câștigat merite nepieritoare în istoria Bisericii universale.

Istoria și *Religia*, ne dau fiorii vieții de demult. Retrăind clipe din trecut vom putea avea o nouă îndrumare a viitorului.

Sunt disciplinele cele mai nobile, cari răspândesc cunoștințele necesare sufletului omenesc, fără de ele sufletul se simte gol...

Intâmplările vieții noastre zilnice ne fac să ne gândim, că nimic altceva n'a ținut atât de trează conștiința poporului nostru, ca aceste două idei, *ideia creștină*, religioasă și *ideia națională*, izvorâtă din istoria națională. „*Evanghelia neamului nostru*“ după cum o spune N. Bălcescu.

Așa fiind, o datorie a celor ce cresc tinerile generații cât și a celor ce propovăduiesc tuturor creștinilor, li se impune, ca să dea o deosebită atenție *Religiei* și *Istoriei*, fiindcă ele conțin exemplele minunate de virtute religioasă, cetățanească, cu un cuvânt ne edifică sufletul, ridicându-l la *Dumnezeu!* Numai cu ajutorul lui Dumnezeu putem progresa, fără de El cultura umană e o simplă spoială, un vis urât, pe care omul trebuie să-l alunge și 'n locul lui să clădească cetatea invicibilă a *credinții Divine...*

Existența răului, nu-i decât disprețuirea valorilor creștine și goana cea mare după materie... materia, care anihilează existența vieții noastre spirituale prefăcându-ne în simple brute, simple mașini fără nici o conștiință...

Dar nu pe acest drum ne învață *Religia* și *Istoria* să mergem, ele ne deschid drumul neted al vieții divine, ne arată ceriul și pe **Creatorul Lumii...**

Latura religioasă e atât de importantă în studiul culturii umane, încât azi nu mai putem vorbi despre istoria oricărui popor, fără să ne dăm o importanță deosebită „*religiei*“.

Sunt prea bine cunoscute ideile de filosofie a istoriei, din cartea lui *Oswald Spengler*: „*Der Untergang des Abendlandes*“ (*peirea Occidentului*). Autorul acestei cărți ne arată „*morfologia comparată a istoriei*“. „După ideile lui *Spengler* cultura e un organism, întocmai ca o plantă sau animal... o cultură se naște în momentul, când din primitivitatea sufletească a omenirii se trezește un suflet activ, care din aceea ce

n'avea formă, ia o formă, din aceea ce era fără margini și etern, devine mărginit și vremelnic... o cultură moare, când acel suflet a realizat toată sama posibilităților, pe care o avea în sine, și prin aceasta a revenit iarăși la primitivitatea sufletească din care a plecat... și mai departe „**Ființa oricărei culturi este religia, prin urmare ființa oricărei civilizațiuni este lipsa religiei**“.

Spengler face deosebire între fenomenele naturale și între cele social-istorice. Cele dintâi sunt supuse cauzalității, se pot produce în aceleași condiții, se pot analiza și explica după aceeași metodă, pe când fenomenele social-istorice nu se pot concepe decât prin **ideia destinului**. Necesitatea care predomină lumea istorică, e o *necesitate a destinului*, nu a cauzalității. În viața socială totul e relativ.

Realitatea după Spengler este supusă unei necesități superioare neînțeligibile — **destinului**.

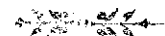
Aceasta nu se poate determina (*omnis determinatio negatio est*), ci apare ca o **forță transcendentă, în care trebuie să credem**. Interesanta lucrare nu-i decât o „*filosofie a destinului*“, după cum o caracterizează însuș Spengler*).

Din imbinarea *Religiei* și a *Istoriei*, sufletul uman ese biruitor! Senzul vieții noastre se îndreaptă spre această înaltă înțelegere. Ea ne va aduce bucuria și mântuirea de care avem nevoie! Și să nu întârzie, căci atunci va urma „*cataclismul universal*“ și „*jalea unei generații întregi*“.

Lacrămile preotului.

Am văzut și aceasta. Cuprins de greutatea familiară în urma crizei ce bântue, cu durerea în suflet, a vărsat lacrimi, arătând că nu are cu ce să satisfacă luna aceasta trebuințelor copiilor lui, duși la învățătură, și dacă nu vine vr'un ajutoriu e silit să-i aducă acasă, retrăgându-i dela școală. *Lacrămi și lacrimi adevărate*.

Arătăm numai cazul, fără comentarii, căci e destul de dureros și grăitoriu.

*) Vezi asemănarea în *V. Pârvan*, Idei și forme istorice, București 1920, pag. 53 și 58; *P. Andrei*, H. Bergson și O. Spengler. Doi filosofi neoromantici. „Viața Românească“ din 1923 Nr.ii 8—9, pag. 265 și urm. *I. Lupaș*: Studii, conferințe și comunicări istorice, București 1928, pag. 38—43.

Ce este un concordat cu Vaticanul?

de **Isaia Suru.**

Chiar din textele concordatelor de astăzi, se vede — cetind printe rânduri — că papa prin dispozițiile sale sau așa pretinsele concesiuni, promite implicit o influență politică favorabilă guvernului sau cel puțin nu-i va fi ostil Statului respectiv, deoarece din moment ce concordatul e încheiat și ratificat, Vaticanul se găsește în relațiuni de prietenie cu el. De exemplu: în concordatul cu Italia — respective în tratatul politic¹⁹⁾, scaunul roman „declară definitiv și irevocabil rezolvită și eliminată chestiunea romană” adică conflictul dintre Vatican și Italia²⁰⁾ și recunoaște regatul Italiei sub dinastia casei de Savoia, cu Roma, capitala Statului Italian. Prin aceasta el recunoaște²¹⁾ Italia de regat legal constituit și se împacă cu Statul Italian, deoarece până la încheierea acestui concordat (1929) începând dela 1870 papii mereu protestau contra înfăptuirii unității Italiei, considerându-l ca un uzurpator pe regele Italiei, fiindcă a ocupat Statul pontifical și Roma,²²⁾ fapt ce Pius al IX-lea îl consideră drept sacrilegiu. (Papii de altfel au protestat ori de câte ori vre-un rege s-ar Stat și-a revendicat drepturile, cari pe drept le aparțineau, dar erau exercitate de Bis. cat.) Dar dacă judecăm obiectiv chestiunea, de unde dreptul papei de a recunoaște sau nu Statul Italian? Este o pretenție nejustificată, dar dată fiind influența lui politică în Italia, el poate să-și afirme aceste drepturi, respective pretenții, bine înțeles într-o măsură limitată și permisă de timpurile noastre. Tot din textul concordatului reiese că papa ca o garanță a influenței politice în favorul Statului, „acordă — ca să folosim expresia Vaticanului — ca numirea episcopilor să fie întărită de Stat și tot odată, ca ei să poată fi obligați de Stat, ca la întărire, să jure credință față de țară.

Cât de puternică e această influență — sau mai corect cât a fost! — se vede și din faptul că Belgia a cărei constituție a oprit guvernul de a se amesteca în chestiuni religioase, a făcut o legăție la Roma. În acest sens s'a exprimat și Bismark, când a spus, că papali-

tatea „este o putere politică ce a intervenit cu cel mai mare succes în cele lumești”²³⁾, iar Napoleon I să considere pe papă o putere politică echivalentă cu o armată de 200.000 de oameni²⁴⁾. Apoi chiar astăzi, dacă vom avea în vedere organizația militărească a Bisericii catolice²⁵⁾, episcopi, preoți, ordine religioase, congregații, ce au în mână educația și instrucția etc., cari cu toții sunt la ordinele papei — influența politică asupra conștiinței credincioșilor lui — încă e destul de însemnată. Chiar și bolșevicii când au încercat să facă un concordat au ținut seamă de această influență.

(Urmează)

O pioasă și grăitoare ceremonie.

La culegerea articolului de mai sus, apărut în N-rul trecut al „Foi Diecezane”, omitându-se din greșală, că la adunarea generală a Societății de cântări și muzică din Caransebeș, au fost aleși membri de onoare și *Prea Onor. Domn Ioan Geția protopresbiter al Buziașului și Dl Dimitrie Rădac din Caransebeș*, facem pe această cale cuvenitul adaos.

ȘTIRI

Locale.

Duminecă 28 Febr. continuându-se seria conferințelor „Astrei”, conferențiarul prof. Lucian Costin dela liceul „Traian Doda”, a insistat în conferința sa „*Poezia populară bănățeană*”, asupra etapelor de închiegare ale literaturii poporane și în deosebi a celei bănățene, tratând poezia lirică în toate nuanțările ei. În poezia bănățeană avem reflexele tuturor calităților etice, cari au germinat, au fermentat și au evoluat până la creațiile sublime ale sec. XIX, în care tezaurul artei poporane apare salvat în mii de colecții. Datorit conservatismului nostru milenar și îndeosebi marilor calități ale sufletului poporan, avem astăzi drept moștenire dela strămoșii noștri cea mai formidabilă literatură poporană. Conferențiarul a insistat apoi asupra baladei în general și asupra celei bănățene în special, tratând despre formarea, origina, migrațiunea precum și despre mijloacele de realizare artistică ale baladei bănățene în comparație cu celelalte balade din provinciile vecine și cele distantate. O lectură cu diferite exemple a ilustrat creațiile artistice ale poporului, subliniate fiind mijloacele evolutive în tehnologia poeziei poporane.

23) Bompard o. c. p. 34.

24) cfr. R. Căndea o. c. p. 63.

25) De ce nu se încheie concordate și cu Patriarhia din Constantinopol? Fiindcă n'are aceiași influență politică. Dar ea niciodată nu s'a ocupat cu aceasta.

19) art. 26 din tratat politic Devogel o. c. p. 272.

20) În Italia Vaticanul a dezvoltat o influență politică foarte mare. Acest lucru se vede din „La Question Roumaine sous Pius XI et B. Mussolini” par E. Devoghel. Așa în campania electorală din 24 Martie 1929 (pag. 249); chiar și Mussolini accentuează consecințele politice ale acestui concordat. (pag. 293) etc.

21) Această influență politică făcu și pe Dl Goldiș să creadă că Roma, consfințește prin concordat (recunoaște) situațiunea de fapt și de drept a noului Stat român. (Concordatul p. 36.)

22) Scriitorii curiei o considerau această ocupare cu un furt. Hainer după R. Căndea o. c. p. 9.

Di prof. Nicolae Iorga a fost proclamat „doctor honoris causa” al Universității din Bratislava. La solemnitatea promovării Di Nicolae Iorga, a fost reprezentat de Di Th. Emandi, ministrului României la Praga. Diploma îi va fi remisă de o delegație specială, compusă din d-nii F. Rysanek, decanul facultății de filosofie și Vladimir Clecanda, profesor de științe istorice al universității „Comenius”, cari vor veni în acest scop la București.

Jurământ. În 27 Februarie 1932, în sala de gimnastică a liceului „General Dragalina” din Oravița, au depus jurământul de credință către Majestatea Sa Regele nostru Carol al II-lea, ofițerii de rezervă din Oravița și cei de pe raza cercului Oravița, cu care ocaziunea serviciului divin, depunerea jurământului și cuvântarea despre însemnătatea jurământului s'a efectuat de preotul Gheorghe Neda confesorul garnizoanei Oravița. Despre jurământ a mai vorbit cu însușețire comandantul garnizoanei Oravița Lt. Colonel Petru Balică. Răspunzoriile la serviciul divin le-a dat corul ort. rom. din Oravița-Română.

Noul rector al Universității din București. La alegerea de rector al Universității din București, recent ținută, a fost ales Di. prof. Dr. N. Gheorghiu, președintele „Asociației generale a medicilor”.

Noua lege de reorganizare judecătorească. Ministrul Justiției, Di Valer Pop, a adus o lege prin care reorganizează Curtea de Casație și Contenciosul administrativ. Legea cuprinde și dispozițiuni cu privire la selecționarea magistraților. Având în vedere importanța justiției în viața socială a oricărui Stat, găsim de bine-venită noua lege de reorganizare judecătorească.

C. A. M. a contractat un împrumut de 150 milioane franci. Să sperăm că se va simți o ameliorare în finanțele țării.

Caz de moarte. Di Gheorghe Borlovan, funcționar la Consiliul nostru eparhial, a avut durerea să-și piardă pe unicul său fiu, Traian Borlovan elev de liceu clasa VII-a. Condoleanțele noastre!

De vânzare.

Cel mai vechiu restaurant din Caransebeș, Strada Paul Chinezu (fost Radecki) se vinde din mână liberă.

Informațiuni la proprietarul A. Parison.

Immosiere

scrise pe hârtie velină, curat, ceteț,
se găsesc spre vânzare la

Librăria Diecezană

Prețul 150 Lei. — Se pot comanda prin ramburs.

FABRICA (ATELIER) DE LUMINI A EPARHIEI CARANSEBEȘULUI

În fabrica (atelier) de lumini, înființată de Consistoriul nostru eparhial, se află de vânzare lumini de ceară curată, în diferite mărimi și grosimi. Recomandăm credincioșilor noștri, ca să-și procure dela această fabrică luminele de ceară curată trebuincioase la diferitele acte religioase: cununii, prasnice, pomene, cazuri de moarte, părăstase, după cum se și cere aceasta de tradiția și

○ cultul bisericii noastre dreptmăritoare. ○

Luminele se pot procura direct sau dela și prin epitropiile parohiale la **FABRICĂ** cu grosul

sau la „**LIBRĂRIA DIECEZANĂ**” cu grosul și cu bucata.